

R A C H E L

INAQUE

C U S K

PREKLAD
KAMILA LAUDOVÁ

P O C T A

Rachel Cusk

Pocta

Rachel Cusk

KUDOS

COPYRIGHT © 2018, Rachel Cusk

All rights reserved

TRANSLATION © Kamila Laudová 2026

COPYEDITING Jana Obert

COVER © Arriba!

COVER PHOTO © Ester Šabíková

SLOVAK EDITION © Inaque 2026

ISBN 978-80-8207-320-4

ISBN e-book 978-80-8207-321-1

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať so zámerom jej rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Rachel Cusk
POCTA

INAQUE

Vstala a odišla
Nemala? Nemala čo?
Vstať a odísť.
Áno, myslím si, že mala,
pretože sa začalo stmievať.
Začalo čo? Stmievať. No,
stále bolo trochu
svetla, keď odišla, nuž,
dosť, aby videla na cestu.
A bolo to naposledy, čo bola
schopná...
Schopná? Vstať a odísť.
Bolo to naposledy, úplne naposledy.
Potom už nemohla
vstať a odísť.
Vstala a odišla – Stevie Smith

Muž sediaci vedľa mňa v lietadle bol taký vysoký, že sa takmer nezmestil na sedadlo. Lakte mu vytrčali ponad opierky a kolená mal tak tesne pritlačené k sedadlu pred sebou, že cestujúci sa podráždene otočil zakaždým, keď sa muž pohol. Skrúcal sa, snažil sa prekrižiť si nohy a narovnať ich, pričom nechtiac kopol cestujúceho napravo.

„Prepáčte,“ ospravedlnil sa.

Niekoľko minút sedel nehybne, zhlboka dýchal nosom a ruky mal zovreté v lone, no zakrátko začal prejavovať nepokoj a znovu sa pokúsil pohnúť nohami, takže celý rad sedadiel pred ním sa otriasal. Nakoniec som sa ho opýtala, či si nechce vymeniť miesto, pretože moje bolo pri uličke. Prijal to s nadšením, akoby som mu ponúkla skvelú obchodnú príležitosť.

„Zvyčajne cestujem v biznis triede,“ vysvetľoval, kým sme vstávali a menili si miesta. „Je tam omnoho viac priestoru na nohy.“

Natiahol si ich do uličky a hlava mu s úľavou klesla na operadlo sedadla.

„Veľmi pekne ďakujem,“ povedal.

Lietadlo sa začalo pomaly pohybovať po dráhe. Môj sused si spokojne vzdychol a zdalo sa, že takmer okamžite zaspal. Letuška prešla uličkou a zastavila sa pri jeho nohách.

„Pane?“ oslovila ho. „Pane?“

Strhol sa zo spánku a nemotorne sa poskladal späť do úzkeho priestoru pred sebou, aby mohla prejsť. Lietadlo sa na pár minút zastavilo, vyštartovalo a znova sa zastavilo.

Cez okno bolo vidieť rad lietadiel čakajúcich na svoju príležitosť vzlietnuť. Mužovi začala oťažievať hlava a čoskoro mal nohy opäť rozvalené cez uličku. Letuška sa vrátila.

„Pane?“ oslovila ho. „Pri vzlietaní musí byť ulička voľná.“

Posadil sa.

„Prepáčte,“ ospravedlnil sa.

Odišla a hlava mu postupne opäť začala padať. Vonku sa nad sivou nížinou vznášal opar, takže sa zdalo, že splýva so zamračenou oblohou v horizontálnych pruhoch takých jemných odtieňov, že to takmer pripomínalo more. Na sedadlách pred nimi sa rozprávali muž a žena. Je to také smutné, povedala žena a muž čosi len zamrmľal. Je to vážne smutné, zopakovala. V uličke potiahnutej kobercom zaduneli kroky a znova sa objavila letuška. Položila ruku na plece môjho suseda a potriasla ním.

„Obávam sa, že vás budem musieť požiadať, aby ste dali nohy preč z uličky,“ povedala.

„Prepáčte,“ odvetil muž, „zdá sa, že nedokážem zostať hore.“

„Budem vás musieť požiadať, aby ste to urobili.“

„Vlastne som sa včera večer ani nedostal do postele,“ vysvetlil.

„Obávam sa, že to nie je môj problém,“ odvetila, „tým, že blokujete uličku, ohrozujete ostatných cestujúcich.“

Pošúchal si tvár a znova sa usadil. Vytiahol telefón, skontroloval ho a vložil späť do vrečka. Čakala a pozorovala ho. Napokon, keď sa uistila, že ju naozaj poslúchol, odišla. Pokrútil hlavou a urobil gesto nepochopenia k neviditeľnému publiku. Mohol mať okolo štyridsiatky, tvár mal príťažlivú a zároveň nijako výnimočnú a jeho vysoká postava bola odetá v čistom a starostlivo vyžehlenom nenápadnom oblečení typickom pre víkendový biznis štýl. Na zápästí mal masívne strieborné hodinky a na nohách nové kožené topánky. Vyžarovala z neho anonymná a trochu provizór-

na mužnosť ako z vojaka v uniforme. Medzitým sa lietadlo prerušovane posúvalo dopredu v rade na vzlet a pomaly sa v širokom oblúku otáčalo smerom k pristávacej dráhe. Opar sa zmenil na dážď a po okne stekali kvapky. Muž vyčerpaným pohľadom hľadel na lesknúci sa asfalt. Hukot motorov okolo nás silnel a lietadlo sa napokon prudko rozbehlo, zdvihlo sa a vzápätí nakláňajúc a trasúc sa prerážalo vrstvy chumáčovitých oblakov. Na chvíľu bolo cez občasné trhliny v sivote znovu vidieť matne zelenú sieť polí pod nami, domy podobné kockám a zhluky stromov, než ich oblaky opäť zakryli. Muž si znovu hlboko povzdychol a o pár minút zaspal, hlava mu bezvládne visela na hrudi. V kabíne zablikali svetlá a ozval sa ruch. Netrvalo dlho a letuška bola pri našom rade, kde spiaci muž znova natiahol nohy do uličky.

„Pane?“ oslovila ho. „Prepáčte! Pane?“

Zdvihol hlavu a zmätene sa rozhliadol. Keď uvidel letušku stáť vedľa seba, s námahou pomaly stiahol nohy, aby mohla prejsť. Pozorovala ho so stisnutými perami a zdvihnutým obočím.

„Ďakujem,“ prehodila so sotva skrývaným sarkazmom.

„Nemôžem za to,“ povedal jej.

Jej nalíčené oči sa na okamih zastavili na jeho tvári. Pohľad mala chladný.

„Len sa snažím robiť si svoju prácu,“ povedala.

„To si uvedomujem, ale nemôžem za to, že sedadlá sú tak blízko pri sebe.“

Nastala chvíľa ticha, počas ktorej sa na seba pozerali.

„To si budete musieť vybaviť s leteckou spoločnosťou.“

„Riešim to s vami.“

Založila si ruky a zdvihla bradu.

„Väčšinou cestujem biznis triedou, takže obyčajne to nie je problém,“ ozrejmil.

„Na tomto lete biznis triedu neponúkame,“ vysvetlila, „ale je veľa spoločností, ktoré áno.“

„Takže mi navrhujete, aby som letel s niekým iným?“

„Presne tak,“ privolila.

„Výborne,“ zatiahol. „Veľmi pekne ďakujem.“

Pri pohľade na jej vzdľaľujúci sa chrbát sa trpkosť zachechtal. Chvíľu sa ešte rozpačito usmieval ako človek, ktorý omylom vyšiel na javisko, a potom sa, zrejme aby zakryl svoj pocit obnaženosti, obrátil ku mne a spýtal sa, prečo cestujem do Európy.

Odvetila som, že som spisovateľka a mám vystúpiť na literárnom festivale.

Jeho tvár okamžite nadobudla výraz zdvorilého záujmu.

„Moja žena veľa číta,“ povedal. „Chodí aj do knižného klubu.“

Nastalo ticho.

„A čo vlastne píšete?“ spýtal sa po chvíli.

Povedala som, že sa to ťažko vysvetľuje, a on prikývol. Bubnoval si prstami po stehnách a topánkami vyťukával do kobercom potiahnutej podlahy nesúrodý rytmus. Krútil hlavou zo strany na stranu a prstami si energicky šúchal pokožku hlavy.

„Ak nebudem rozprávať, zase zaspím,“ dodal napokon.

Povedal to vecne, akoby bol zvyknutý riešiť problémy bez ohľadu na osobné pocity, ale keď som sa k nemu otočila, prekvapilo ma prosebné napätie v jeho tvári. Oči so žltkastými bielymi mal podliate krvou a starostlivo ostrihané vlasy mu trčali z hlavy na mieste, kde si ich rozstrapil rukou.

„Vraj pred vzlietnutím znižujú v kabíne úroveň kyslíka, aby boli ľudia ospalí,“ povedal, „takže by sa vlastne nemali sťažovať, keď to zaberie. Môj kamarát lieta na týchto strojoch,“ dodal. „On mi to povedal.“

Zvláštne na tomto priateľovi podľa neho bolo, že napriek svojmu povolaniu bol fanatický environmentalista. Jazdil na maličkom elektrickom aute a svoju domácnosť napájal výhradne zo solárnych panelov a veterných turbín.

„Keď k nám príde na večeru,“ pokračoval, „nájdete ho pri recyklačných košoch, zatiaľ čo všetci ostatní sú pod parou, on triedi obaly od jedla a prázdne fľaše. Jeho predstava dovolenky,“ spresnil, „je vyniesť si všetku výbavu na nejaký kopec vo Walese a dva týždne sedieť v stane v daždi a rozprávať sa s ovcami.“

A predsa si tento istý človek pravidelne obliekal uniformu, vliezol do kokpitu päťdesiattonového stroja chrliaceho dym a vozil plné lietadlá opitých dovolenkárov na Kanárske ostrovy. Ťažko si predstaviť horšiu trasu, no jeho priateľ na nej lietal celé roky. Pracoval pre nízkonákladovú leteckú spoločnosť, ktorá šetrila úplne na všetkom, a cestujúci sa vraj správali ako zvieratá v zoologickej záhrade. Odvážal ich bledých a privázał oranžových od slnka, a hoci zarábala najmenej zo všetkých v kruhu ich priateľov, polovicu svojho príjmu dával na charitu.

„Ide o to,“ vysvetľoval zmätene, „že je to jednoducho naozaj dobrý človek. Poznám ho celé roky a takmer akoby platilo, že čím je všetko horšie, tým je lepší. Raz mi povedal,“ pokračoval, „že v kokpite majú obrazovku, na ktorej môžu sledovať, čo sa deje v kabíne. Vravel, že spočiatku sa na to nedokázal pozeráť, pretože ho deprimovalo, ako sa ľudia správajú. Ale po čase tým začal byť akýsi posadnutý. Sledoval to stovky hodín. Vraj je to trochu ako meditácia. Tak či onak,“ pokračoval, „ja by som nedokázal pracovať v takomto svete. Ako prvé som po odchode do dôchodku rozstrihal kartu verného zákazníka. Prisahal som, že už do žiadneho z týchto strojov nenastúpim.“

Poznamenala som, že sa mi na dôchodcu zdá príliš mladý.

„Na pracovnej ploche som mal tabuľku s názvom *Sloboda*,“ povedal s úškrnom. „Boli to v podstate len stĺpce čísel, ktoré sa museli dostať na určitú sumu, a keď sa tam dostali, mohol som odísť.“

Bol riaditeľom globálnej manažérskej spoločnosti a jeho

práca spočívala v neustálom cestovaní. Nebolo napríklad nič nezvyčajné, že počas dvoch týždňov navštívil Áziu, Severnú Ameriku aj Austráliu. Raz letel do Južnej Afriky len na jedno stretnutie, po ktorom sa hneď vrátil. Niekoľkokrát si s manželkou vyhľadali miesto, ktoré bolo na polceste medzi ich lokalitami, a stretli sa tam na dovolenke. Raz, keď sa austrálska pobočka spoločnosti zrútila a musel tam zostať, aby to dal do poriadku, nevidel svoje deti tri mesiace. Začal pracovať v osemnástich a dnes mal štyridsaťšesť rokov a dúfal, že bude mať dosť času na to, aby celý svoj pracovný život prežil naopak. Mal dom v Cotswoldse, do ktorého sotva vkročil, a garáž plnú bicyklov, lyží a športového vybavenia, ktoré nikdy nemal čas používať. Priateľom a rodine posledné dve desaťročia väčšinou hovoril len ahoj a dovidenia, pretože buď práve odchádzal a musel sa pripraviť a ísť skoro spať, alebo sa vracal úplne vyčerpaný. Niekde čítal o stredovekej forme trestu, keď väzňa zavreli do priestoru špeciálne navrhnutého tak, aby si nemohol natiahnuť končatiny žiadnym smerom, a hoci ho už len pri samotnej predstave oblieval studený pot, celkom presne to vystihovalo spôsob, akým žil.

Spýtala som sa ho, či oslobodenie z väzenia dostalo názvu tabuľky.

„Zaujímavé, že to hovoríte,“ povedal. „Odkedy som odišiel z práce, neustále sa s ľuďmi hádam. Rodina sa sťažuje, že keď som teraz stále doma, snažím sa ich kontrolovať. Síce sa priamo nevyjadrili, že by si želali návrat k predchádzajúcemu stavu,“ pokračoval, „ale viem, že si to myslia.“

Napríklad nedokázal pochopiť, ako dlho ráno spia. Po všetky tie roky, keď odchádzal z domu ešte pred úsvitom, ho predstava ich spiacich tiel v tme často naplňovala pocitom zmyslu a ochranárstva. Keby si uvedomil, akí sú leniví, možno by to nevidel rovnako. Niekedy musel čakať až do obeda, kým vstali: začal im teda chodiť do izieb a odťahovať závesy, tak ako to každé ráno robieval jeho otec,

keď vyrastal, a bol ohromený nevraživosťou, ku ktorej to viedlo. Pokúsil sa organizovať čas ich jedál – zistil totiž, že každý je iné jedlo v inú časť dňa – a zaviesť cvičebný režim, pričom sa usilovne snažil veriť, že vzburá, ktorú tieto opatrenia vyvolali, je dôkazom ich nevyhnutnosti.

„Veľa času sa rozprávam s upratovačkou,“ povedal. „Chodí o ôsmej. Tvrdí, že tieto problémy rieši už celé roky.“

Rozprával mi to všetko s nenútenou, no trochu rozpačitou dôvernosťou, z ktorej bolo jasné, že hovorí skôr preto, aby pobavil než vyvolal znepokojenie. Okolo úst mu pohrával sebaironický úsmev odhaľujúci rovný rad silných bielych zubov. Pri rozprávaní ožil a jeho zúfalý divoký výraz sa zmenil na prívetivú masku rozprávača. Mala som dojem, že ide o príbehy, ktoré už hovoril a rád ich rozpráva, akoby objavil silu a potešenie z opätovného prežívania udalostí zbavených prvotného bodnutia. Uvedomila som si, že umenie spočívalo v tom, aby sa človek dostal dostatočne blízko k tomu, čo sa zdalo pravdivé, a zároveň nedovolil svojim skutočným pocitom znovu prebrať moc.

Spýtala som sa ho, ako sa napriek svojej prísaha opäť ocitol v lietadle.

Znova sa trochu rozpačito usmial a prehrabol si jemné hnedé vlasy.

„Moja dcéra tam hrá na hudobnom festivale,“ povedal. „Hrá v školskom orchestri. Na... hm... hboj.“

Pôvodne mal odletieť s manželkou a deťmi už včera, ale museli odísť bez neho, pretože ich pes ochorel. Možno to znie smiešne, no pes bol pravdepodobne najdôležitejším členom ich rodiny. Celú noc pri ňom prebdel a potom šiel autom rovno na letisko.

„Úprimne povedané, nemal som si vôbec sadieť za volant,“ hlesol a oprel si lakeť o opierku medzi nami. „Sotva som videl pred seba. Stále som míňal pri ceste tabule s tými istými slovami a začal som si myslieť, že ich tam dali kvôli

mne. Viete, o ktorých hovorím – sú všade. Trvalo mi hrozne dlho, kým som prišiel na to, čo sú zač. Chvíľu som si naozaj myslel, že sa možno zbláznim,“ povedal s rozpačitým úsmevom. „Nedokázal som pochopiť, kto ich vybral ani prečo. Zdalo sa mi, akoby sa prihovárali priamo mne. Samozrejme,“ dodal, „čítam správy, ale odkedy som odišiel z práce, trochu som stratil prehľad.“

Poznamenala som, že je pravda, že otázku, či zostať alebo odísť, si zvyčajne kladieme v súkromí, a to do takej miery, že by sa takmer dalo povedať, že tvorí najvnútornejšie jadro sebaurčenia. Ak by ste nepoznali politickú situáciu v našej krajine, mohli by ste mať dojem, že sledujete konečné odovzdanie osobného vedomia verejnej sfére a nie machinácie demokracie.

„Je zvláštne, že som mal pocit, akoby som si tú otázku kládol celý život,“ vyhlásil muž.

Spýtala som sa ho, čo sa stalo so psom.

Chvíľu vyzeral zmätený, akoby netušil, o akom psovi hovorím. Potom zvrátil čelo, našpúlil pery a zhlboka si povzdychol.

„Je to trochu dlhý príbeh,“ odvetil.

Pes – volal sa Pilot – bol v skutočnosti dosť starý, hoci podľa vzhľadu by ste to nepovedali. S manželkou si ho zaobstarali krátko po svadbe. Kúpili si dom na vidieku a bolo to ideálne miesto pre psa. Pilot bol malé šteniatko, ale už vtedy mal obrovské laby. Vedeli, že toto plemeno môže veľmi vyrásť, no nič ich nepripravilo na jeho konečnú veľkosť. Vždy keď si mysleli, že už väčší nebude, ešte vyrástol: niekedy bolo až smiešne, ako neúmerne malé pri ňom pôsobili všetky veci – ich dom, auto aj oni sami.

„Som nezvyčajne vysoký,“ pokračoval, „a človeka niekedy unaví byť vyšší než všetci ostatní. Ale keď som stál vedľa Pilota, cítil som sa normálne.“

Jeho žena práve čakala ich prvé dieťa, preto sa Pilot stal jeho vlastným projektom: vtedy ešte toľko necestoval za

prácou, a tak niekoľko mesiacov trávil väčšinu voľného času tým, že Pilota cvičil, chodil s ním po kopcoch a formoval jeho povahu. Nikdy ho nerozmaznával ani mu neustupoval, pravidelne ho zamestnával pohybom a odmeňoval len striedmo, a keď Pilot ako mladý pes raz naháňal stádo oviec, zbil ho s tvrdosťou a istotou, ktoré prekvapili aj jeho samého. Najviac si však dával pozor na svoje správanie pred Pilotom, akoby bol pes človek, a naozaj, keď Pilot dospel, mal nezvyčajnú inteligenciu, ako aj zúrivý štekot a obrovské svalnaté telo. K rodine sa správal s takou citlivosťou a ohľaduplnosťou, že to ostatným ľuďom pripadalo priam znepokojujúce, hoci si na to časom zvykli. Napríklad minulý rok, keď ich syn vážne ochorel na zápal pľúc, Pilot vo dne v noci sedel pred jeho izbou a automaticky ich prišiel zavolať za každým, keď dieťa niečo potrebovalo. Vycítil a dokonca zrkadlil periodické záchvaty depresie ich dcéry – niekedy si ich všimli až podľa toho, že pes posmutnel a uzavrel sa do seba. Ak sa však v dome objavil cudzí človek, okamžite sa zmenil na nanajvýš ostražitého a neľútostného strážneho psa. Ľudia, ktorí ho nepoznali, sa ho báli, a to oprávnene, pretože keby pre členov domácnosti predstavovali akékoľvek nebezpečenstvo, bez váhania by ich zabil.

Keď mal Pilot tri alebo štyri roky, pokračoval muž, prišiel jeho veľký kariérny zlom a dlhé obdobia trávil na cestách, avšak vždy odchádzal pokojný, pretože vedel, že rodina je počas jeho neprítomnosti v bezpečí. Niekedy, keď bol preč, myslel na psa a cítil sa mu takmer bližší než komukoľvek inému na svete. Preto ho nemohol opustiť v jeho vlastnej chvíli núdze, hoci jeho dcéra celé týždne cvičila a mala byť hlavnou sólistkou koncertu. Vystúpenie bolo súčasťou medzinárodného festivalu a očakávalo sa veľké publikum: bola to fantastická príležitosť. Betsy však nechcela Pilota ani na chvíľu stratiť z dohľadu. Bolo preňho čertovsky ťažké presvedčiť ju, aby odišla: akoby neverila, že sa dokáže postarať o vlastného psa.

Spýtala som sa, akú skladbu hrá, a on si znovu prehrabol vlasy.

„Vlastne neviem,“ povedal. „Jej matka by vám, samozrejme, vedela odpovedať.“

Dodal, že si v skutočnosti nikdy neuvedomil, ako dobre hrá jeho dcéra na hoboje. Na hodiny začala chodiť, keď mala šesť alebo sedem rokov, a, pravdupovediac, vždy to znelo dosť hrozne – až natoľko, že ju musel požiadať, aby cvičila vo svojej izbe. Piskľavé vrzganie mu liezlo na nervy, najmä keď sa vrátil z dlhého letu. Často ten trstinový, vtieravý zvuk počul aj cez zatvorené dvere jej izby, a keď sa snažil dospať jet lag, bolo to naozaj nesmierne otravné. Raz či dvakrát dokonca uvažoval, či to nerobí naschvál, aby ho trápila, ale zjavne cvičila rovnako veľa aj vtedy, keď nebol doma. Občas zašiel ešte ďalej a navrhol, že by jej možno prospelo menej cvičiť a venovať sa aj iným veciam, ale tento názor sa stretol s rovnakým pohrďaním ako jeho pokusy zaviesť disciplínu do rodinného rozvrhu. A, úprimne povedané, keď sa ho pýtali, čo by podľa neho mala robiť so svojím časom, dokázal myslieť len na veci, ktoré v jej veku robieval on – stretávanie sa s kamarátmi a pozeranie televízie –, pretože tie mu pripadali akési normálnejšie. Podľa neho totiž na Betsy nebolo normálne takmer nič. Napríklad trpela nespavosťou: aké priemerné štrnásťročné dieťa nedokáže spať? Namiesto večere stála pri kuchynských skrinkách a sypala si do úst suché cereálie priamo z krabice. Nikdy nechodila von, a keďže ju matka všade vozila autom, len zriedka chodievala pešo. Hovorili mu, že keď nie je doma, každý deň chodí von s Pilotom, ale keďže to nikdy nevidel na vlastné oči, len ťažko tomu veril. Zašlo to až tak ďaleko, že sa začal pýtať sám seba, či vôbec niekedy opustí domov a nebudú si ju tam musieť nechať navždy ako nejaký nepodarený experiment.

Potom jedného večera Betsy hrala na školskom koncerte. Šiel tam s manželkou a bol presvedčený, že sa bude

potajomky nudiť, tlačiac sa na malej stoličke v auditóriu medzi ostatnými rodičmi. Rozsvietili sa svetlá a pred orchestrom na pódiu stála dievčina, v ktorej až po prekvapivo dlhom čase spoznal Betsy. Predovšetkým vyzerala oveľa staršie, avšak ešte niečo v ňom vyvolalo ohromnú úľavu – možno to, že sa nezdalo, že by ho potrebovala alebo mu vyčítala samotný problém svojej existencie. Keď konečne prijal, že je to naozaj ona, pocítil strašný, priam zlovestný strach. Bol presvedčený, že sa zosmiešni, a pevne stisol manželkine prsty v domnienke, že cíti to isté. Prišiel dirigent – muž oblečený v čiernych džínsoch a čiernom roláku, ktorého sa okamžite pripravil nemať rád – a orchester začal hrať. V istom okamihu začala hrať aj Betsy. Všimol si, ako pozorne sleduje dirigenta a reaguje na každý jeho nepatrný signál, prikyvuje hlavou a dvíha nástroj k perám, veľké oči upreté bez mihnutia. Nevedel si predstaviť, že by jeho dcéra bola schopná takého tichého výkonu intimity a poslušnosti, keďže ju nedokázal presvedčiť ani len jesť cereálie z misky. Až po niekoľkých minútach si spojil zvláštny hadovitý zvuk s ňou samotnou: navštívil už dosť koncertov, aby pochopil, že publikum je očarené, úplne podmanené, a až vtedy bol schopný naozaj počúvať. To, čo počul, mu vohnalo do očí také slzy, že sa naňho ľudia začali obzerať. Neskôr Betsy tvrdila, že ho z pódia videla plakať práve pre jeho výšku. Vraj to bolo trápne.

Spýtala som sa ho, prečo si myslí, že plakal. Kútiky úst mu nečakane poklesli nadol a pokúsil sa zakryť si ich veľkou rukou.

„Ak mám byť úprimný,“ začal, „asi som sa vždy obával, že s ňou niečo nie je v poriadku.“

Povedala som, že podľa mňa ľudia často ľahšie pripúšťajú takúto myšlienku pri svojich deťoch než pri sebe samých, a on sa na mňa pozrel, akoby tú teóriu chvíľu zvažoval, než rázne pokrútil hlavou.

Od útleho detstva bola Betsy iná než ostatné deti, ale nie

v dobrom zmysle. Bola neuveriteľne neurotická: keď napríklad išli na pláž, nedokázala zniesť piesok pod nohami, takže ju museli všade nosiť. Neznášala zvuk určitých slov a kričala a zakrývala si uši, keď ich niekto vyslovil. Zoznam jedál, ktoré odmietala jesť, spolu s dôvodmi bol taký dlhý, že sa v ňom nedalo vyznať. Na všetko bola alergická, neustále bývala chorá a, ako už povedal, trpela nespavosťou. Často sa s manželkou uprostred noci zobudili a našli Betsy stáť pri ich posteli ako ducha v nočnej košeli, ako sa na nich mlčky pozerá. Keď vyrástla, najväčším problémom sa stala jej mimoriadna citlivosť na to, čo nazývala klamstvom, ale podľa neho to boli jednoducho bežné konvencie a rečové zvyklosti dospeláckych rozhovorov. Tvrdila, že väčšina toho, čo ľudia hovoria, je falošná a neúprimná, a keď sa jej spýtal, ako to môže viedieť, odpovedala, že to počuje podľa zvuku. Ako vravel, už ako malé dieťa neznesiteľne reagovala na zvuk určitých slov, ale keď začala chodiť do školy, problém sa namiesto zmiernenia ešte zhoršil. Presunuli ju do inej školy, ktorá sa s jej problémami vedela vyrovnávať odbornejšie, no aj tak bolo rodinné a spoločenské spolužitie dosť náročné, keď ich dieťa s krikom utekalo z miestnosti s rukami na ušiach len preto, že niektorý hosť povedal, že je taký sýty, že už naozaj nemôže zjesť dezert, alebo že obchody prekvitajú aj napriek ekonomickému poklesu. S manželkou sa veľmi snažili pochopiť svoju dcéru, a to až do tej miery, že keď sa po večeroch rozprávali, len čo deti zaspali, pokúšali sa jej citlivosť vypestovať aj v sebe: napínali sluch, aby v slovách toho druhého zachytili neúprimnosť. Zistili, že ich dcéra má pravdu a mnohé z toho, čo ľudia hovoria, sú len naučené frázy, ktoré často nezodpovedajú ich skutočným pocitom. A napriek tomu pravidelne narážali na Betsin odpor a on si všimol, že jeho manželka je čoraz tichšia. Veril, že to spôsobila práve Betsy tým, že okolo komunikácie vytvorila také mínové pole, až bolo jednoduchšie nepovedať vôbec nič.

Možno práve preto – pretože nedokázal hovoriť, a teda ani klamať – Betsy Pilota zbožňovala s niekedy až znepekujúcou intenzitou. No nedávno sa odohrala príhoda, ktorá ho po prvý raz prinútila spochybniť Betsino chápanie pravdy a jej tyranu v otázke rozprávania príbehov. Vzal ju so sebou na prechádzku s Pilotom a pes zrazu vyrazil preč. Boli v parku pri veľkom vidieckom sídle a on si akosi neuvedomil, že tam chovajú jelene, a pustil Pilota z vôdzky. Za normálnych okolností bol pes pri hospodárskych zvieratách bezchybne poslušný, ale tentoraz sa zachoval úplne nečakane. V jednej chvíli bol pri nich a v ďalšej zmizol.

„Neverili by ste, akú mal ten pes rýchlosť,“ povedal. „Bol obrovský, a keď sa rozhodol rozbehnúť, nikto ho nedokázal chytiť. Predĺžil krok a akoby preradil do úplne iného prevodového stupňa. Než sme sa spamätali, bol päťdesiat metrov od nás,“ pokračoval, „a my sme tam len stáli a sledovali ho, ako letí cez park. Keď ho jelene zbadali, dali sa na útek, hoci už bolo dávno neskoro, aby unikli. Museli ich tam byť stovky. Neviem, či ste niekedy niečo také videli,“ povedal, „ale mojím strašným spôsobom je to nádhernej pohľad. Bežia ako jedno telo, ako voda. Pozerali sme sa, ako sa valia cez park a Pilot im je v päťách, a napriek všetkému ma to takmer zhypnotizovalo. Neustále sa otáčali a vracali v obrovských osmičkách a on ich nasledoval, ale skoro akoby ich riadil, ako keby ich nútil opisovať nejaký vzorec, ktorý mal v hlave. Asi päť minút pokračovali takto dookola vo veľkých plynulých líniiach a potom sa zrazu začal nudiť alebo sa rozhodol, že sa to musí skončiť. Vzápätí úplne bez námahy zdvojnásobil rýchlosť, vrazil do stredu stáda, oddelil jedno z mláďat a zrazil ho k zemi. Náhle sa pri nás objavila nejaká žena,“ pokračoval, „a začala kričať, že nás nahlási a nechá ho zastreliť, a tak som sa ju snažil upokojiť, keď sme zrazu za sebou začuli hluk. Otočíme sa a Betsy odpadla. Ležala tam v bezvedomí na tráve a z hlavy jej tiekla krv, pretože sa pri páde uderila o kameň. Pravdu-

povediac, vyzerala ako mŕtva. Pilot medzitým zmizol v lese a tá žena sa o Betsy tak bála, že zabudla na zastrelenie psa a pomohla mi odniesť ju do auta a išla s nami až do nemocnice. Betsy bola, samozrejme, v poriadku.“

Trpko sa zasmial a pokrútil hlavou.

Spýtala som sa ho, čo sa stalo so psom.

„Ach, vrátil sa ešte v ten večer,“ odvetil. „Počul som ho pri dverách, a keď som otvoril, nevošiel dnu, len tam stál a pozeral na mňa. Bol príšerne špinavý a celý od krvi a vedel, čo ho čaká. Bol si toho vedomý. Nenávidel som však, keď som ho musel biť,“ povedal smutne. „Za celý život som to musel urobiť len dva- alebo trikrát. Obaja sme vedeli, že bez toho by nemohol byť tým, čím bol. Ale Betsy odmietala prijať, čo urobil. Týždne sa ho nechcela dotknúť ani sa s ním rozprávať. Nerozprávala sa dokonca ani so mnou. Vôbec to nechápala. Vysvetľoval som jej, vieš, psa nevychováš tým, že sa urazíš a budeš sa naňho hnevať. Len z neho spravíš prefíkané a neúprimné zviera,“ povedal som. „Cítiš sa bezpečne, keď tu nie som, pretože vieš, že keby sa vám niekto pokúsil ublížiť, Pilot by mu urobil to isté, čo vykonal tomu jeleňovi. Môže s tebou sedieť na gauči, nosiť ti veci a ležať pri tebe na posteli, keď si chorá, ale len čo na dvere zaklope niekto cudzí, je pripravený ho v prípade potreby zabiť. Je to zviera,“ zdôraznil som, „a potrebuje disciplínu, ale keď naňho prenášaš svoju vlastnú citlivosť, zasahuješ do jeho prirodzenosti.“

Na chvíľu stíchol, s mierne zdvihnutou bradou hľadel dolu sivou uličkou, kde letuška tlačila vozík cez more cestujúcich. Obracala sa doľava i doprava, predkláňala sa cez rady sedadiel a zdvihnuté kútiky jej očí i úst boli tak ostro vykreslené, až vyzerali, akoby boli precízne vyrezané z hladkého oválu jej tváre. Letuškiné automatické pohyby pôsobili hypnoticky a muž pri pohľade na ňu akoby upadol do tranzu. Po chvíli mu hlava začala znovu klesať dopredu, no vzápätí sa strhol a prudko sa narovnal.